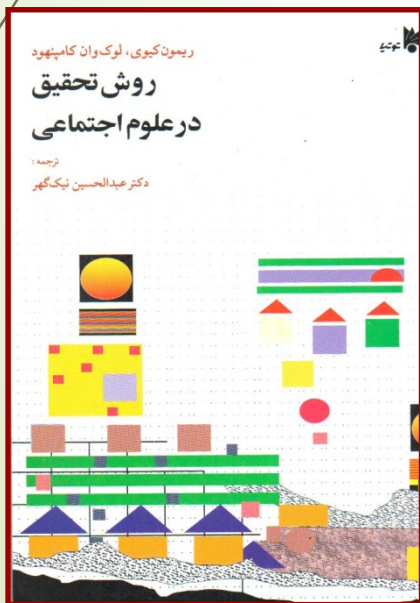

روش تحقیق در علوم اجتماعی

ریمون کیوی، لوک وان کامپنهود

ترجمه : دکتر عبدالحسین نیک گهر

درس: روش تحقیق

۱-مقدمه

۱-۱ هدف های عمومی کتاب :

هدف این کتاب این است که محقق توانایی طرح ریزی و به کار گیری وسیله آشکار سازی واقعیت یعنی روش کار در وسیع ترین معنای کلمه را داشته باشد.

۱-۲ فایده آموزشی کتاب :

از لحاظ آموزشی، کتاب مستقیماً قابل استفاده است.

۱-۳ تعریف تحقیق اجتماعی :

بررسی های هستند که بر حسب میزان دانش ، تجربه و قدرت تخیل پژوهشگر و بر حسب تدابیر احتیاط آمیزی که در کار پرس و جو به کار بسته می شود به سرانجام می رسند.

۲- روش علمی

۱-۲ مسائل روش - شتابزدگی (آشفته‌گی آغاز ... یا سه شیوه بد شروع)
الف - کتاب زندگی یا آمارزدگی
بلعیدن سریع و حریصانه مقدار زیادی کتاب ، مقاله یا داده های آماری است.

ب - بن بست در فرضیه ها
فرضیه های تحقیق چیست؟ احتمال وجود رابطه یا اثر و یا تفاوت بین متغیرها
➤ فرضیه، نوعی پاسخ مشروط به مسئله پژوهش است؛ که معمولاً به صورت ارتباط بین متغیرهای وابسته یا مستقل بیان می شود.
➤ قبل از تدوین فرضیه های تحقیق و اهداف جستجو ، به جمع آوری اطلاعات و آماده فنون تحقیق می پردازند.

پ - استفاده از اصطلاحات مبهم و عاریتی
بلند پروازی جاه طلبانه و ابهام کامل و جستجوی شان و منزلت با پرداختن به مسائل مهم و کلی.

مقدمه

4

اصول سه گانه روش علمی

الف - گسستن

رهایی از سوابق ذهنی و غلبه بر پیش داوری ها.

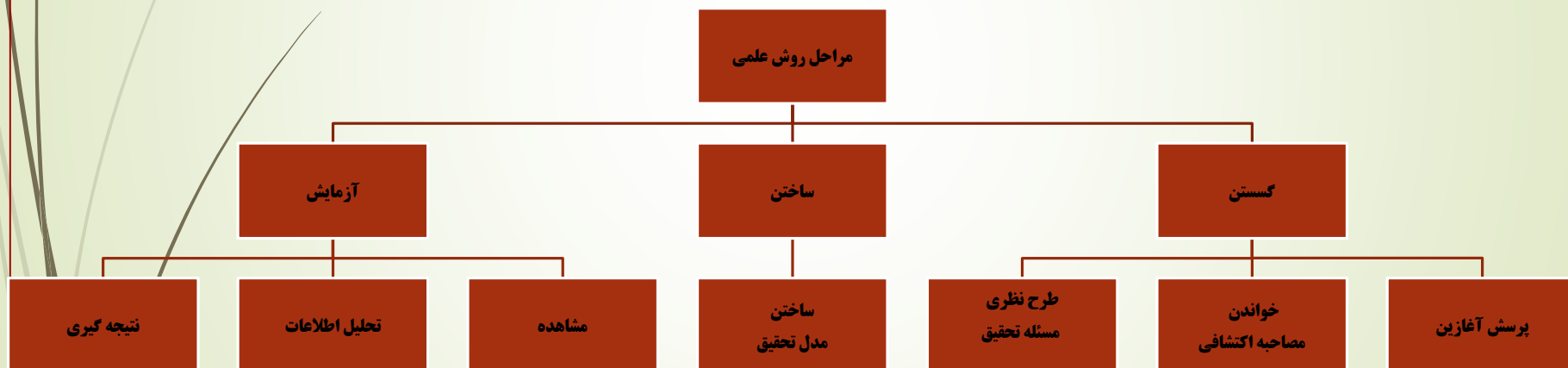
ب - ساختن

ساختن پیش فرض هایی به نظر محقق منطقی قابل قبولی را داشته باشد.

ج - آزمایش

بازبینی وقایع و اثبات درستی یا نادرستی آنها

۲-۲ مراحل هفتگانه روش علمی

روشن تحقیق در علوم اجتماعی

مرحله اول: پرسش آغازین

مراحل روش علمی

گسستن

پرسش آغازین

برگشت به:
فهرست

۱- یک شیوه ی خوب برای شروع کار تحقیق:

پیشنهاد این است که محقق سعی کند طرح تحقیقش را بصورت پرسش آغازی مطرح کند که به دقیقترین وجه ممکن پاسخگوی آنچه که او در طلب دانستن ، اشکار کردن ، و بهتر فهمیدن آن است باشد.

مثل: «ایا نابرابری فرصتها در تحصیل ، در جامعه های صنعتی رو به کاهش است؟»

این پرسشی است که ریمون بودون در آغاز تحقیقی مطرح کرده است.

۲- معیار های یک پرسش آغازی خوب:

الف- صفات روشنی:

پرسش آغازی یک طرح تحقیق باید کاملاً روشن و دقیق طرح شده باشد.

ب- صفات عملی بودن :

عملی بودن پرسش آغازی کلید عملی بودن طرح تحقیق است.

ج- صفات مناسبت یا به جا بودن:

صفات مناسبت یا به جا بودن به ضبط و تبیینی ، دستوری ، یا پیشگویانه پرسش آغازی مربوط میگردد.

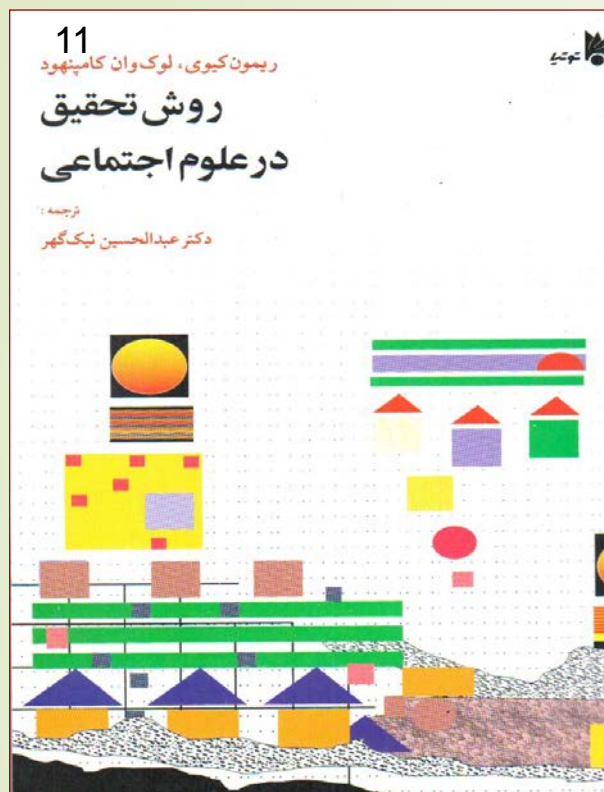

در نتیجه:

- ۱- روشنی: یک پرسش آغازی خوب باید روشن و بدون ابهام باشد.
- ۲- عملی بودن: یک پرسش آغازی خوب عمل شدنی باشد.
- ۳- مناسبت یا به جا بودن: یک پرسش آغازی خوب باید به عنوان خط راهنمای تحقیق در علوم اجتماعی به کار آید.

■ بعنوان یک تمرین عملی :

1. یک پرسش آغازین را طرح کنید
2. آن را با دوستان بیازمائید و نقاط ابهام آن را بر طرف کنید.
3. مطمئن شوید که صفت های عملی و مناسب بودن را نیز دارا باشد.
4. در صورت امکان پرسش را دوباره فرمول بندی کنید .

روش تحقیق در علوم اجتماعی

مرحله دوم: مطالعات اکتشافی

برگشت به:
فهرست

۱- خواندن

خواندن، فرآیندی است شامل فرا رفتن از مرز تعبیر و تفسیرهای جا افتاده برای بازتولید نظم امور و به منظور آشکار کردن معانی تازه ی پدیده های موضوع مطالعه که روشنگرتر و نافذتر از معانی سابق باشد.

۱- سازماندهی به کار خواندن متون :

الف : معیار های انتخاب :متون خواندنی باید با تمام دقت انتخاب شود(پنج اصل در انتخاب متون)

۱-ارتباط متن با پرش آغازی

۲-ابعاد منطقی برنامه خواندن متون

۳-توجه به مبانی تحلیلی و تفسیری داده ها

۴-توجه به نگرش های گوناگون

۵-داشتن زمان تفکر شخصی و تبادل نظر در فواصل خواندن

ب : کجا میتوان این متون را یافت؟

مطالعات اکتشافی خواندن

14

۲- چگونه بخوانیم:

➤ هدف اصلی خواندن متون بیرون کشیدن ایده هایی برای کار تحقیقی است

➤ الف: جدول خواندن

➤ ب: چکیده نویسی یک متن

۱	گرایش به مد دلایل متفاوتی دارد (نیاز سنی، نیاز به جلب توجه، تمایل به همنوایی با همسن و سالان و هم‌رنگ جماعت شدن)	طرح: عوامل گرایش به مد در بین جوانان
۲	مد گرایی محدود به گروه یا سن و سال نیست. اما جوانان بیشتر در معرض آسیب هستند.	شرح وقایع: بر اساس داده های آماری گرایش به مد در بین جوانان بیشتر است.
۳	جوانی سن تغییر و تحول است. زیگموند برن فیلد می گوید: تغییرات جسمی جوانان باعث می شود جوانان به نظام ارزشی جدید حساس شده و به قبول ساده واقعیت اکتفا نکنند و برای تسکین دلوپسی های خود به سمت گروه یا افراد و سبکو روش جدید گرایش پیدا کنند.	نخستین تبیین ممکن
۴	زنان به لحاظ احساسی بودن واکنش هایشان به محیط عاطفی تر است و بنابراین تقلید و گرایش به الگوهای برتر با طبیعت بیولوژیک زنان تناسب بیشتری دارد.	شرح وقایع ۲
۵	وقتی فرد در شرایطی باشد که نیازهایش بر آورده نشود، الگویی مناسب برای تقلید نداشته باشد در این صورت این افراد جذب گروههایی می شوند که کشش به تولید والگو برداری در آن گروهها باشد.	تبیین ممکن ۲
۶	ثروتمندان در سطح کشورهای پیشرفته به دنبال مد و تولید ان و مردم عامه در سطح کلان کشورهای توسعه نیافته خواهان تقلید از مد گروه اول هستند.	دو قشر به وجود آورنده و پیروی کننده از مد
۷	عوامل گرایش به مد به طور کلی به سه دسته عامل فردی ردی و خانوادگی، اجتماعی تقسیم می شود.	تقسیم کلی عوامل گرایش به مد
۸	عوامل فردی گرایش به مد بر می گردد به شخصیت افراد مثل داشتن شخصیت خود شیفته، هیستریک و...	عوامل فردی گرایش به مد
۹	طرد شدن یا عدم پذیرش از سوی خانواده، عدم انطباق نظام ارزشی خانواده با نظام فرهنگی جامعه، عدم پاسخگویی خانواده به نیازهای اعضاء	عوامل خانوادگی گرایش به مد
۱۰	نبود امکانات علمی، هنری، تفریحی، ورزشی	عوامل اجتماعی گرایش به مد

ب: چکیده نویسی یک متن

۱- کیفیت چکیده، مستقیماً به کیفیت خواندن پیش از آن بستگی دارد.

۲- روش نگارش چکیده ، باید دنباله ی منطقی روش خواندن باشد.

- خواندن متون و مصاحبه های اکتشافی باید:

- ۱- به تدوین نظری مسئله ی تحقیق کمک کند.
- ۲- محقق درباره ی شناخت های مربوط به پرسش آغازی حضور ذهن پیدا می کند.
- ۳- چشم اندازهای تازه ای را کشف و میدان خواندن خود را وسعت و یا تصحیح می کند.
- ۴- مصاحبه ها باید به شیوه ای خیلی راحت و انعطاف پذیر باشد.
- ۵- باعث صرفه جویی در وقت و وسایل می شود.
- ۶- خواندن متون و مصاحبه های اکتشافی، مکمل هم هستند و متقابلاً یکدیگر را تقویت میکنند.

مصاحبه ی اکتشافی چه شرایطی را داراست؟

برای آنکه مصاحبه ها وظیفه ی گسستن را ایفا کنند رعایت این شرایط لازم است:

- ۱- مصاحبه با چه کسانی مفید است؟
- ۲- موضوع مصاحبه ها چیست؟ و چگونه باید به آن عمل کرد؟
- ۳- چگونه باید مصاحبه های اکتشافی را استخراج کرد؟

۲- امصاحبه با چه کسانی مهم است؟

- سه گروه ،مخاطبان خوبی هستند:

- ۱- هیئت علمی دانشگاه، محقق کار آزموده، کارشناس خبره در مسئله ی مورد تحقیق
- ۲- شاهدان عینی (مخاطبانی که برای انجام مصاحبه های اکتشافی توصیه می شوند)
- ۳-مخاطبان مفید (جماعتی که موضوع تحقیق مستقیماً به آنها مربوط می شود).

۲-۲ موضوع مصاحبه و چگونگی عمل به آن

- انتخاب موضوع مصاحبه چگونه است؟

مصاحبه کم و بیش در جهتی که مصاحبه کننده تحلیل کرده ،پیش می رود نه میل مخاطب، و بهتر است بی رهنمود باشد .

- ویژگی های ایستاری مورد اتخاذ در یک مصاحبه:

- ۱- حتی المقدور پرسش ها کم باشد.
- ۲- پرسش ها به روشن ترین وجه ممکن عنوان شوند.
- ۳- از هر گونه جبهه گیری در محتوای مصاحبه خودداری شود.
- ۴- مصاحبه در محیطی مناسب و آرام صورت گیرد.
- ۵- متن مصاحبه ها ضبط شود.

۳-روش های اکتشافی تکمیلی:

هر پدیده و رویدادی را که محقق در ارتباط با مضمون تحقیق می بیند یا می شنود، می بایست آن را به طور منظم و بدون فوت وقت یادداشت کند. به طور مثال کسی که در باره ی خانواده های امروزی در شهر تهران تحقیق می کند به غیر از خواندن درباره ی خانواده و انواع آن وانجام مصاحبه های اکتشافی، به هنگام دید و بازدید های خانوادگی و دوستانه، دیدن تئاتر و فیلم های ایرانی، خرید در بازارها و پاساژها، صحبت های دوستانه با فامیل و همسایه ها و همکاران و دوستان صمیمی و غیر صمیمی، به هنگام استفاده از وسایط عمومی و... می تواند اطلاعات بسیار مفیدی کسب کند که بر پرسش آغازی و طرح مصاحبه ها تأثیر گذار خواهد بود.